

ОЛІЙНИК Т. І., кандидат економічних наук, доцент

Дніпровський національний університет ім. О. Гончара

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вітчизняна практика ведення господарських процесів доводить, що існування та взаємодія між підприємствами різних форм природно і законодавчо врегульована. Таке оптимальне співвідношення є характерною рисою економіки ринкового спрямування. У даному разі підприємництво, як особливий сектор ринкової економіки, пришвидшує окупність здійснених витрат, розширює свободу ринкового вибору, насичуючи ринок товарами та послугами з векторною спрямованістю розширення робочих місць, що в цілому послаблює монополізм в економіці.

Особливого значення підприємництво набуло у період транзиту вітчизняної економіки до ринкових умов – як стимул її структурної перебудови, де формування новітнього соціального прошарку підприємців-власників, як соціально-економічної бази трансформаційного періоду ринкової економіки, забезпечили б стабілізацію суспільства з наданням гарантії незворотності курсу до ринкових умов господарювання. Орієнтаційні передумови формування ринку, пришвидшення механізму інституціонального перетворення в економіці України, виступає базовими чинниками і радикальними змінами відносин власності з формування приватного сектора, де їх критична маса надає підприємництву важіль реального конкурента державним підприємствам у створенні механізму саморегулювання ринкових економічних бізнес-процесів, а становлення і поступальний розвиток підприємницьких структур в національних

масштабах – набуває собою провідного значення. Це означає, що переоцінка чи недооцінка значення, ролі і місця підприємництва в народногосподарському комплексі України з ігноруванням економічного його потенціалу в плані завищення реальних можливостей, суспільного очікування, може мати наслідки стратегічних прорахунків при формуванні ринкової політики з трансформації національної економіки [1].

Певному періоду часу, епосі, відповідає своя культура, етика і зрештою – ідеологія. Така ідеологія набуває етичних принципів, які повинні мати місце і за сучасності та від яких слід рухатися для того щоб резюмувати рівень культури українського підприємницького духу і перспектив його розвитку в ринковому трансформаційному процесі економічного соціуму України, а саме: становлення громадянського усвідомлення підприємництва. Зародження вітчизняного підприємництва з подальшим його функціонуванням і розвитком, здійснюється не в закритому соціальному просторі, і не на ґрунті абстрактного суспільного базису – ці процеси мають конкретний суспільний контекст внаслідок швидкоплинних історичних умов, які можуть сприяти як розвитку, так і гальмувати їх.

Набуваючи соціального явища, підприємництву підвладний вплив суспільних процесів, проте це є спонукальним чинником саме виникненню бізнес-процесів як виклик суспільству, який впливає, видозмінює економічну природу та трансформує її під вигоди суспільного ладу [2]. В цьому контексті – контексті суспільних умов виникнення підприємництва, немаловажною є проблема політико-економічних відносин, як певне соціальне середовище підприємницького буття, що дозволяє оперувати перспективним простором науково-теоретичних досліджень сутнісної категоріальної ознаки підприємництва, як нове суспільне явище незалежної України з реальним його змістом і відповідності стандартам

цивілізаційного світу, потенційними можливостями конкурентоспроможного господарювання проти державного господарського механізму та ефективністю адекватного пошуку політико-правового спрацювання у забезпеченні всебічності свого розвитку.

Враховуючи ті обставини, що розвиток українського підприємництва зароджувався в умовах так званого посттоталітарного суспільства – суспільства, яке і на сьогодні в деякій мірі обмежене колишнім радянським державно-монополістичним устроєм господарювання і управління, спираючись на аналогічний політикум, тодішню структурну будову, теоретико-масову свідомість та соціальний психологічний клімат в рамках такої системи за певною стадією її еволюції що функціонувала більш як сімдесят років.

Характерна спадщина пострадянського режиму в цілому та пострадянської України зокрема, з присутнім для них тоталізаційним одержавленням усіх без винятку суспільних відносин, була отримана незалежною Україною як монопольно-державний і бюрократично керований спосіб управління власністю замість громадської, яка навіть теоретично виключала приватну власність. А «єдиний народногосподарський комплекс» СРСР, був повною структурною деформацією тодішньої економіки за своєю формою і проявом щодо усієї складової частини соціально-економічних відносин. Така неструктурованість громадянського суспільства, провідна роль в якому відводилась не особистості, а трудовим колективам з характерно вираженою їм трудовою етикою, побудованою в основному на принципах позаекономічної мотиваційної трудової активності, повністю руйнувало господарську мотивацію і нівелювало самоцінність праці.

В цьому ракурсі, деяка наявність вище окреслених умов економічних відносин ставить певну проблему і на сьогодні, яка лежить у площині розв'язку завдань перехідного періоду до ринкової трансформації

національної економіки, становлення і розвитку вітчизняного підприємництва на основі формування приватного сектора ринкового способу господарювання, що по суті перекладається на успадкування чиновників нового типу – бюрократичні кола на кшталт адміністративно-командної системи з їх великим чисельним складом, але відповідно низької якості.

Таким чином, соціально-культурне підґрунтя розвитку підприємництва в Україні – це процес переборювання свідомості суспільства, формування ролі власника з наданням йому незалежності від впливу адміністративно-командних структур. Така незалежність повинна в першу чергу спиратися на нормативно-законодавчі принципи щодо автономності господарювання, підвищенні ролі бізнесу в суспільстві, а також завоюванні національної довіри. Даний процес становлення, як правило, має свої наслідки – це регулювання та визнання діяльності бізнесу зі сторони держави, визнання підприємництва у розрізі його форм та розмірів зі сторони суспільства, як процесу насиченості ринку з його зайнятістю трудовими ресурсами. На сьогодні інститут українського підприємництва закріплений в якості абсолютного приватного права особи. В даному випадку незалежність підприємницької діяльності виражається насамперед свободою розпоряджатися своїми здібностями до праці, як визначний власний прояв до вибору певної діяльності чи професії; убезпечення від недоброчесності конкуренції і монополізації діяльності; свободі реалізовувати право на вчинення будь-яких дій в межах законодавства. Звідси, соціально-культурне підґрунтя розвитку підприємництва в Україні – це процес переборювання свідомості суспільства, формування ролі власника з наданням йому незалежності від впливу адміністративно-командних структур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник Т. І. Підприємництво: національний аспект становлення та розвитку : колек. монографія «Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку» / за заг. ред. Т. В. Гринько. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2018. 404 с. С. 8–42.
2. Сизоненко В. Теорія підприємництва: здобутки і проблеми дослідження. *Економіка України*. 2012. № 9. С. 45–50.